na hoře „Pietrilla Alba“ (na osm mil) nenalezá se tam ani jediné vsi, ano ani jediného bydliště kromě čardakův rakouských a rumuňských strážníků pohraničných, jakož ani stopy lidského života kromě cest pro hlídky, všude v pustém okolí vojenské Hranice se nalezajících a kromě málo vyšlapaných stezek pastýřův, jižto mnohdy s vysokých kopců s dobytkem k napájení dolů přicházejí.

Obrovská skalní rozsedlina, údolí toto tvořící podobá se ve svých rozměrech velikosti úplně rozsedlině, kterouž teče Dunaj v Klisuře. Jest to totéž pohoří (vápencové), zcela týž útvar skal, úplně táž výška příkrých svahů. Čím pustěji to vypadá v dotčeném údolí co do života lidského, tím živěji jest tam ve světě zvířecím. Právě ty nejdivější druhy zvířat, jako orli, kamzíci a medvědi, zdají se tu míti nejlepší zdar.

(Dokončení.)

Velké neštěstí na západní železnici české

dne 10. listop. 1868.

Veliké neštěstí, které se v úterý dne 10. t. m. přihodilo na západní dráze mezi Zbirohem a Hořovicí, převyšuje hrůzou všecka, kteráž se dosud ve vlasti naší udala, a řadí se k nejhrůznějším, o nichž se dočísti bylo v době nejnovější — důrazné a bohužel krvavé napomenutí všem ředitelstvům železnic, aby si svědomitě počínala, šetříce a dadouce šetřiti náležitě všech opatření potřebných, aby neuvalila na sebe kletby a krve nevinných obětí o pomstu volající.

V úterý dne 10. listop. o 4 hod. ranní vypravil se z Plzně obyčejný vlak osobní (č. 2.) ku Praze. V posledních jeho čtyrech vozích sedělo 235 mužův uherského pluku pěšího č. 26. velkého knížete ruského Michala (Slovákův a Maďarův), kteříž vedeni jsouce poručíkem z Plzně, kdež nyní pluk stojí posádkou, ubírali se nyní do Ostřihomu, kdež jest jejich okres odvodní. Vojáci již předešlé noci s jiným vlakem a sice nákladním měli odjeti z Plzně; nešťastný osud jejich ale tomu chtěl, že pro jakési opozdění museli čekati na vlak osobní. Jízda byla nad obyčej nepříznivá; neboť napadlo velmi mnoho sněhu a silný vítr tvořil všude mocné závěje. Všelijaké obtíže přemáhaje dostal se vlak, ovšem všude poněkud se opozdňuje přes zastaveniště Chrast, Rokycany, Holoubkov a Zbiroh, až jeda k Hořovicům nedaleko vesnice Oujezda asi 200 krokův od strážného domku č. 61 pro přílišné závěje musel se zastaviti, nemoha dále, nejsa totiž opatřen sněhometem na spůsob pluhu sníh odhazujícím, jakýž obyčejně před parní stroj se dává, nastávají-li překážky závějemi. Vědělo se, že za osobním vlakem jede obyčejný vlak nákladní (12.) i dalo se předvídati, že brzy dohoní vlak uvázlý. Pro takovou nebezpečnou příhodu slouží všelijaká opatření, aby se nehoda hrozící odvrátila; možno totiž dohánějícímu vlaku dáti znamení, aby zastavil. Nevíme užilo-li se všech těchto opatření a pokud — to vše má se ukázati při vyšetřování již započatém, dosud nic není jisto, než že řidič parního stroje vlaku nákladního a ostatní lidé službu při něm konající znamení těch výstražných, ač byla-li dána a v čas-li náležitý, nespozorovavše, dále jeli, jakoby žádné překážky nebylo v cestě. Uvážíme-li, že vlak nákladní skládal se z 18. vozův, vezoucích uhlí kamenné, jeden pak též něco olium, což vše dohromady vážilo 6000 centův, i dále, že právě sjíždělo se po svahu (1:125): tedy můžeme si poněkud představiti ohromnou sílu a důraz vlaku sjíždějícího. Také dosud není nám jasno, proč lidem sedícím ve vozech vlaku uvázlého nebylo poručeno, aby slezli; spoleháno-li snad na to, že postačitelná byla opatření učiněná? I to se musí ukázati. Všecko ale již bylo pozdě, když okolo půl šesté hod. zřítno vlak nákladní, an celou rychlostí a prudkostí kolejí jako vichřice burácí a vším důrazem na vlak osobní se žene. Ne slabé naše péro, než i péro nejobratnějšího spisovatele nebyloby s to, aby jen poněkud vylíčilo, co se nyní dálo, když parní stroj vlaku nákladního jmenem „Kladno“ hnaný vlastní svou silou a strkaný dlouhou řadou vozův s těžkým nákladem udeřil do vozův, v nichž seděli ubozí vojáci, kteříž krátce před tím Plzeň opouštěli plesajíce, že se brzy radovati budou v kruhu rodinném na půdě vlasti své! S děsným třeskem a praskotem rozbily se čtyry poslední vozy vlaku osobního a dvanáct vlaku nákladního, tvoříce ohromnou barikádu nejhrůznější směsice, v níž nešťastných obětí plno. Hlomoz a praskot vozův o sebe se rozbíjejících, chrapot umírajících, sténot raněných o pomoc volajících, děsné výkřiky polekaných a do toho všeho burácení vichřice — toť zajisté poslyšení nejhroznější! Když se rozednělo, jakés to podívání srdcelomné!

Mezi zříceninami vozův a rozházeným místy zas vysoko nakupeným uhlím válely se mrtvoly dílem na mnoho částí roztrhané a rozdrcené, tu zas těžce ranění, kteří o pomoc úpěli; nejděsnější ale bylo volání těch nešťastných, jimž tak brzy nebylo možno pomoci, poněvadž se k nim ani nemohlo, neboť leželi pod velikou spoustou všeho druhu. Z míst sousedních sběhli se u velikém počtu lidé, aby pomocí přispěli; z Prahy vypraven byl zvláštní vlak na pomoc. Tu vydobýváno raněné, tu zas zabité, tu snášeno části mrtvol, hnáty, lebky atd. Podívaná zajisté hroznější než na bojišti. Do blízkého dvora v Oujezdě donešeno 22 mrtvol a mnoho raněných, jichž větší část dopraveno do vojenské nemocnice v Praze; avšak z raněných mnozí ještě zemřeli, tak že dosud počet mrtvých možno páčiti okolo 35, raněných pak bylo něco přes 60. Mimo čtyry vozy, v nichž seděli ubozí vojáci a kteréž vzaly zkázu, neutrpíno dále značného ourazu; pátý vůz od konce, kdež mimo několik jiných osob seděl též poručík, vojáky na dovolenou vedoucí, byl sice též značně porouchán a na stranu poražen, cestující však jakoby zázrakem nějakým v celku neutrpěli značnějšího ourazu. Ještě více diviti se jest tomu, že řidič parního stroje vlaku nákladního, jenž sražením svým tolik neštěstí spůsobil, p. Bartík, beze vší nehody vyvázl.

Více než třídenní práce bylo zapotřebí, aby se z koleje odklidila celá ta spousta povstalá. Vyobrazení naše ukazuje nám, kterak to tam vypadalo ve středu, tedy druhý den po děsné události, když chvalně známý umělec náš p. Fr. Chalupa dostavil se na místo, ochotně vyhověv prosbě naší, aby pro „Světozor“ vyhotovil věrné vyobrazení.

V pátek dne 13. list. odbýval se pohřeb 22 mrtvých, kteříž do té doby byli leželi ve dvoře Oujezdském. Průvod ubíral se do blízkého městečka Crhovic, kdež na hřbitově vykopán byl hrob všem společný, dvanáct sáhův dlouhý, sáh široký a tolikéž hluboký. Mrtví zabaleni byli v čisté bílé plátno i spočíval každý ve zvláštní rakvi. Z daleka i z blízka sešlo se velké množství lidu tak, že, ačkoli silný byl vítr a sníh padal, smutný průvod odbýval se za velmi četného účastenství. Z Plzně přijelo po zvláštním vlaku oddělení pluku velk. kníž. Michala s vojenskou hudbou a mnohými důstojníky. Duchovenstvo vůkolních far, pořádkové Crhovičtí, zpěvácký spolek Hořovický a četní zástupové lidu venkovského ze sousedních vsí atd. přibyli, aby nešťastným prokázali poslední poctu. Ředitelstvo západní železnice zapravilo všecek náklad potřebný. Byl to velkolepý průvod, když z Oujezda do Crhovic ubíral se pohřeb, v němž také kráčel řidič osudného parního stroje „Kladno“ nesa kříž před rakvemi. Byl to průvod velkolepý a slavný — avšak zajisté špatná to náhrada nešťastným obětem, kteréž snad téže chvíli, kdož před krátkým časem doufali se octnouti v objetí rodičův a bratří, kladeni jsou do hrobu chladného!

Kéžby děsný případ tento znásobil pozornosť a opatrnosť ředitelstva a služebnictva všech drah železných, abychom již nikdy neslyšeli o tak hrůzných nehodách; šetří-li se totiž vždy všude a ve všem náležitě všech opatření a předpisův, není zajisté možno, aby se udála nějaká nehoda, alespoň ne v tak ohromných rozměrech.

M. Pavel Stránský ze Zapské Stránky.

(Vzdělal Ph. C. J. K. Hraše.)

(Pokračování.)

Znamenitým dílem *)] tímto, jakož i druhým spisem: „De Majestate Bojema“ a latinskými básněmi, které, jak Pelzel praví, o nevšedním nadání básnickém svědčí, obrátil Stránský na se pozornosť celé téměř vzdělané Evropy; uznání toto mělo následek, že r. 1647. ustanoven byl za profesora a brzy potom za dohlížitele, čili, jak on sám se píše, „visitatora in gymnasio“ na gymnasiu Toruňském, a zvolen zároveň od měšťanstva za měšťana v Toruni. Nyní teprv, po tak klopotném a strastiplném živobytí dostalo se Stránskému přiměřeného a výnosnějšího postavení, on i jeho rodina nemuseli již snášeti bídy a nedostatku. — Neradoval se ale Stránský dlouho z klidného žití; neboť hnedle potom docela oslepla dobrá choť jeho následkem bolestí, žalu a stáří a z Litoměřic došla zpráva, že obec a císařský rychtář, majíce Stránského, jak prý se doslechli, za mrtvého, veškeré zboží movité i nemovité, jež pro nedostatek kupců (rádi věříme!) prodati nemohli, mezi sebe rozdělili. Obec sama zmocnila se proti všemu právu (ovšem úmrtí předstírajíc) všech známých nám dvorů v Mlikojedech; císařský rychtář požadoval za tak zvaný „generální pardon“ 466 kop 20 gr. českých **); obec žádala dále na zaplacení dluhů obecných od Stránského 23 kop 22 grošů; od jeho manželky ale, na jejíž jmeno, jak víme, více statků, skoro celý její otcovský podíl, zapsáno bylo, 2?6 kop gr. českých. Oba pak manželé dlužni byli ještě za daně atd. obci 77 kop 10 grošů českých; ku všemu tomu přiražen jest ještě druhý příspěvek k umoření dluhů městských, jenž obnášel 200 kop. Část 466 kop 20 grošů za „generální pardon“ odpadající, daroval císař Ferdinand II. nepochybně z radosti nad úplným obrácením nyní katolické a poslušné obci města Litoměřic, kteráž ihned na odražení této části sama dne 31. srpna 1629., tedy právě rok potom, kdy byl Stránský poslední svůj protestující list do Litoměřic zaslal, čtyry vinice si vzala. Ostatních 526 kop 22 grošů = 2799 zl. 75 kr. pojistila si obec dílem na čtvrtém statku Stránského u Prosmyku, dílem na jeho domu, zvaném „v královském vězení.“ Tyto statky co zbytky přitáhl na se konečně císařský rychtář pan Šimon Petr Oulík z Třebenic, do Litoměřic se opět vrátivší, ve jmenu císaře Ferdinanda II. jakožto statky majetníka nemající (pro derelicto) a splatil obci dluh požadovaný. A tak rozebráno a roztrháno jest násilně a vzdor všem protestům se strany majetníka celé zboží Stránského; protestující listové jeho uložili se buď do archivu městského, buď se hned, jak se do Litoměřic dostali, zničili. O Stránském a jeho právu buď nechtěl buď nesměl v Litoměřicích věděti nikdo, památka jeho měla zde násilně vyhlazena býti navždy!

Slyšme jej samého, jak si v listu v Toruni 17. srpna 1652. datovaném a příteli p. Janovi Heliadesovi, měštěnínu a radnímu města Litoměřic nad Labem svědčícím, stěžuje a naříká. Zní list ten, jejž, jakož i následující pro jeho jadrný sloh a důležitosť pro místní historii budoucnosti zachovati chceme, doslovně takto:

„Má povolná služba i přání (vinš) všeho dobrého!“

Velice, přátelsky a služebně Vám mně zvláště milý p. Heliades děkuji, že jste zase na mé 18. octob. lp. 1651. datované psaní mi odepsali. Došel mě ten Váš odpis zde v létě přítomném v pátek 12. aprilu. A ač jsem v Toruni našem cum professionatus tum honoratus civis, a Vy jakýmž takýmž omylem, na tituli mne jste jen za tu pohostinného položili, ani však jsem se tím neobrazil, rozumím z dotčeného Vašcho odpisu, že (o čemž jste z mládí v svaté biblí čítali, Genesis cap. 21. i 25.) mezi Vámi Abimelekova čeládka, té vodní prohlubně, kteréž se někdy násilně zmocnila, řádnému jejímu držitelovi Abrahamovi, zase k jmění neb k držení, nikoli odstoupiti a vrátiti neníní. Bezpečí se na to, že Abraham, ani u pána jejich Abimeleka krále, ani u jeho knížete Pikola nic proti nim obdržeti moci nebude. Nemohu se nadiviti, když u Vás v místě radním, psaní mé z počátku připomenuté, bylo od Vás přednešeno, proč jest Vám od osob konšelských bylo, prý, domluveno. Nic v mém psaní špinavého nestojí: samá pouhá, jistá pravda jest v něm předestřína. Zdá-li se komu, že něčím jest poněkud nelibě ohledán, nechť pomyslí, že lopata lopatou, motyka motykou, a tak nechvalitební činové nechvalitebně okřtěni býti musili a pochlebně přibarvováni býti nemají. Kdo činí co chce, nechť slyší i čemu by nechtěl! Pěkně tedy, Vás můj p. Heliade, ještě a snad na ostatek prosím, abyste se snažili s známými mé manželky u Vás, p. Janem Karlem Přanem z Beleffortu, p. Linhartem Rakovnickým (není-li mrtev) a p. Pavlem Trmalem se shledati, a jich mými přátelskými službami pěkně pozdraviti, při kterémžto shledání, medle co Vám níže z vůle a jménem mé manželky píši, přednesli. Praví manželka má, a praví s ní i praviti vždycky budou její potomci, že jest po vítězství J. M. císaře Ferdinanda II. na Bílé Hoře, když osobám jistým v Litoměřicích statkové jich za propadené bráni byli, na ní neb statků jejím a dědictví vlastním žádné pokuty, od žádného, nikdy (leč snad některak jí ve hřbet) nebylo J. M. C. přisouzeno nižádným na něj právem, ani na svršky při něm našlé, nemohlo býti saháno, že jest ho nikda nepropadla, posavad od sebe a svých dětí nikterakž neodcizila, ani komu ovšem nezavadila. Měliby se zahanbiti lidé, kteří v Litoměřicích lidských spravedlností se dotýkají knihy a paměti městské, též akta radní, registra důchodní, ano i listy posílací, před rukama mají, že o věcech, kdy se které, dávno neb nedávno, v obci jich zběhly, které Bohu i lidským právům zřejmě jsou na odpor, zoumyslnou nepovědomostí se smějí zastírati, a o tom, o čem se kdo, domácí neb přespolní, že jsou mu přenáramně ublížili, na ně domlouvá, pravdy slyšet nechtějí.

Když na onen čas, Kateřina z Milešovky, manželka má, měla z Čech pro náboženství odjížděti, a statku svého dědičného na právu litoměřickém ležícího, nemovitého, ani při něm svršků *) a nábytků sama sobě zpeněžiti nemohla, podle J. M. C. povolení, plnomocníky (z nichž jeden posavad jest živ) k tomu sobě zřídila, a knihami městkými zapsati dala. Hned po jejím pryč odjezdu, purkmistr a rada města Litoměřic nad Labem, dotčený statek její a při něm švršky dali popsati, nedlouho potom jej plnomocníkům z opatrování vzali, sami se ho zmocnili, jej proti vůli její, od Lp. 1627 až na konec Lp. 1630 komu chtěli, neřádně rozdávali, rozbírali, rozprodávali; a tou měrou i obmysly rozmanitými ji pořádnou držitelkyni, o všecko připravili. Ona toho v cizině se dověděvši, osobně pak mezi ně přicházeti zapovědíno měvši, skrze psaní častá, hned tehdáž v horkém účinku a ještě v čas nepokoje, jak jí koli u nich právo sloužit nechtělo, o to se na ně šetrně dopisovala, prosíc, aby jí toho s dostatkem zpravili, proč a jakým právem jí dědictví jejího užívati a zpeněžiti překazují, proč je tak proti vůli její suchvacují, rozdávají neb rozprodávají. Nemohla se, a posavad nemůže, na nich toho nic uptati. Dosti šetrných těch jejích psaní, nebo zhola nechtěli od poslův přijímati neb se o všem odmlčovali a posavad jako němí odmlčují. Její pak, i dcery její statek a dědictví, mezi tím podnes v cizích, kdo ví čí rukou, a nespravedlivém užívání porůznu vězí.

Poněvadž tedy výš jmenovaný purkmistr a rada M. L. **) dotčené manželky mé přátelskými, toliko letými, mnohými, důvodnými dopisováními a dotázkami nic sebou hnouti dávat nechtěli a nechtějí, příčin také svého jakož Lp. 1608 zjištěného dluhu, jejich cti škodného neplacení, tak oni ovšem ukvapeného, jejího vlastního statku pobrání, žádných jí (příčin) v známosť neuvedli a neuvozují, nýbrž všecko to ohavné bezpráví mlčením na úřad svůj zoumysla vztahují a vztáhli, z těch příčin nemůže jim na jiné přicházeti, nežli na to, čeho se onen, od samého našeho Spasitele připomenutý, Boha se nebojící a člověka nestydící (Lucas 18.) v kterém městě soudce, od křivdu trpící vdovy obával. Jejím zajisté příkladem manželká má, Kateřina rozená Mrázova z Milešovky, bezprávníky své, purkmistra a radu města Litoměřic již uláti musí. Má sice rozmyšlení, nemělaliby jich nařící nářky, jimiž naříká každého, carentem justo titulo, právo městské české F. 26, 27. N. 3. O. 26. Na ten čas má a drží je, i také je vůbec před lidmi dobrými vyhlašovati bude, za zjevné, a ani na svatú spravedlnosť ani na Boží soud poslední, nepamatující nepřátele své. Žaluje také na ně, i s dětmi svými žalovati bude, soudci, než oni jsou, mocnějšímu a ovšem spravedlivému P. Bohu věčnému. On ji nad nimi, a potomky jich, zde časně, po smrti pak v ohni neuhasitelném věčně ráčí pomstiti.

Že z veliké lítosti a srdečné své bolesti to a tak mluviť musí a psáti dala, ano také, že se nad to nade všecko, tentokrát na předešlá, jmenovitě k Vám p. Heliade: 8. Octobr. Lp. 1651, ku p. Jakubovi Stroblovi Lp. 1650. 58. Mart. též 2. Septemb., k úřadu pak konšelském skoro bez počtukrát s zvláště Lp. 16?7. 16. Aug. Lp. 1628. 25. Mart. 25. Maji. 31. Augus. Lp. 1629. 25. Januar. 8. Juni. 12. Novemb. Lp. 1631. 7. Januar. 22. Aug: datovaná a do Litoměřic prošlá psaní táhnout musí, a toužebně odvolává, modlitebně,

*) Stránského „Respublica“ po smrti jeho vydána byla pokud víme ještě dvakráte v původním jazyku a sice roku 1713. v Amsterodámě s předmluvou Bedř. Roth-Scholtze a pak r. 1719. ve Frankfurtě, kdež je J. H. Schminken přidal ke „komentářům“ Goldastovým. — Do němčiny je přeložil a s dodatky vydal prof. Cornova v Praze (asi před 70. lety).

**) Počítáme-li kopu českých grošů za 5 zl. 32 kr. r. č., na kteryžto nízký stupeň za Rudolfa II. a Ferdinanda II. klesla, obdržíme dle rakouské měny 2480 zl. 32 kr. r. č.

*) Svrckky, svrchci, svršky = nábytek svrchní domácí, mohovité věci, nářadí, suplex, Hausgeräthe, Einrichtung, Geräth, Mobilien, Effecten, Möbeln. Zde nářadí více polní a dvorní. Jungmannův Slovník IV. 421.

**) Města Litoměřic.